

Skärgårdarnas Riksförbund, SRF, organiserar den fastboende befolkningen runt hela kusten från Luleå i norr till Koster i väster samt på öarna i de stora insjöarna. SRF arbetar med förutsättningarna för försörjning, boende och service. En prioriterad fråga är det småskaliga fisket.

En moderniserad fiskelagstiftning (Betänkande SOU 2025:89): Remissvar från Skärgårdarnas Riksförbund

Sammanfattning

Skärgårdarnas Riksförbund (SRF) ser positivt på att den moderniserade fiskelagstiftning har en bättre struktur än tidigare, vilket gör texten mer överskådlig även om den innehåller en massiv juridisk överbyggnad. Med titeln "En moderniserad fiskelagstiftning" väcks förhoppningar om ett modernt anslag och tilltal. Dessvärre framstår flera av förslagen som sprungna ur en gammalmodig myndighetskultur där förbud och kontroll står högt upp på agendan och där det personliga rådrummet begränsas på ett omotiverat sätt. Betänkandet innehåller ett antal lagförslag som om de vinner laga kraft innebär kraftiga inskränkningar av hur fisket får bedrivas. Mot den bakgrunden kräver SRF:

1. att fiskerätten i enskilt vatten behålls intakt utan inskränkningar,
2. att den fria fiskerätten i allmänt vatten med rörliga redskap kvarstår,
3. att Sverige moderniserar reglerna för att få fiskelicens så att yrkesfiske på deltid i näringsverksamhet godkänns likt den praxis som råder i våra grannländer,
4. att förslaget om registrering av fritidsfiskare och deras fångster Kap.6, 2§ och 3§ avslås och föreslår i stället ett ökat fokus på objektiva beståndsuppskattningar.

Motiveringar

1. Fiskerätten i enskilt vatten skall behållas intakt

Fiskerätten i enskilt vatten tillhör sedan urminnes tider markägaren vilken har oinskränkt rådighet över fisket i sina vatten. Det innebär också självklart ett ansvar för fiskevård, och rätt att överlåta fiskerättigheten till en arrendator.

I det föreliggande betänkandet föreslås att en myndighet skulle få rätt att införa redskapsbegränsningar i syfte att befrämja fiskevården. Dessutom föreslås en rad andra förbud och regler som beskär äganderätten och vad som hittills har följt med den.

På många ställen i våra skärgårdar och längs kusterna har fiskerättsägare bildat fiskevårdsområden med speciellt fokus på fiskevård. Vård av fiskbestånden sker genom införande av lokala regler för fisket som fiskestopp vid vissa känsliga tider, utsättning av risvasar för att öka fiskreproduktionen samt skydds jakt på säl och skarv. På flera ställen samarbetar fiskevårdsområdesföreningarna med SLU och genomför provfisken. Dessa förvaltningsåtgärder genomförs med exklusiv kännedom om lokala förhållande och skapar ett personligt engagemang som ansvariga myndigheter och regering bör se som en tillgång.

Att centralt placerade myndighetspersoner med begränsad kännedom om lokala förhållanden skulle vara bättre skickade för att sörja för en lyckad fiskeförvaltning avvisas å det bestämdaste.

I en sådan ordning riskerar det personliga engagemanget att minska och att myndighetsutövningen ses som en gammalmodig form av förmynderi.

Frågan om införande av redskapsbegränsningar i enskilt vatten har avhandlats i tidigare. I det förra lagförslaget (Prop. nr. 2013/14:184) behandlas denna fråga på följande sätt ” *Enligt regeringens mening saknas skäl att utvidga redskapsbegränsningarna att gälla för fiske med stöd av enskild fiskerätt. Den som fiskar med stöd av enskild fiskerätt ska således kunna fiska utan redskapsbegränsningar även i fortsättningen.*” I och med detta borde frågan vara slutligen löst. Det är därför förvånande att den återkommer speciellt som argumenten för redskapsbegränsningar saknar evidens.

2. Frifiskerätten i allmänt vatten skall bibehållas oförändrad

Den som är svensk medborgare får fiska i allmänt vatten och i den ekonomiska zonen och vid holmar och skär som inte tillhörde något hemman 30 juni 1986. Den som fiskar med frifiskerätt, men som inte har licens, föreslås dock endast få fiska med handredskap. Detta är en stor negativ förändring för alla som utnyttjat frifiskerätten för husbehovsfiske. Husbehovsfiske är och har alltid varit konsumtionsorienterat. Man fiskar till det egna hushållet med rörliga redskap och det behöver inte krånglas till på något sätt eftersom fångstvolymerna är försvinnande små. Frifisket i havet ligger på ca 3000 ton per år vilket motsvarar 2,3 % av det industriella fisket som ligger på ca 129 000 ton per år. Dessutom finns inget incitament för att bärga större fångster än hushållet konsumerar eftersom försäljning av fångsten är förbjuden för denna typ av fiskare.

I dag är det tillåtet att fiska med ett begränsat antal hummertinor, nät och ryssjor med stöd av frifiskerätt i allmänt vatten. Den nuvarande tillåtna redskapsanvändningen har tidigare ansetts lämplig ur resursfördelningsperspektiv (Prop. nr. 1992/93:232, Prop. nr. 2013/14:184). Tidigare regeringar har konstaterat att det inte har framkommit skäl som talar för att det finns behov av att löpande kunna anpassa fritidsfiskets redskapsanvändning. Då heller inte i dagsläget några nya skäl framkommit avvisar SRF förslaget om att frifisket i allmänt vatten, som huvudregel, endast skall ske med handredskap.

3. Reglerna för utfärdande av fiskelicenser måste moderniseras

Det krävs fiskelicens för att få sälja av sin fångst. Den regeln gäller på ett likartat sätt inom hela EU. Varje enskilt land har däremot utrymme att självt definiera villkoren för att bevilja en fiskelicens. I jämförelse med andra EU länder har svenska myndigheter intagit en restriktiv hållning vid beviljande av nya fiskelicenser och de flesta ansökningar avslås. Detta har fått till följd att nyrekrytering inom det småskaliga kustfisket har hämmats, till trots för en politisk enighet, nationellt och internationellt, om att det småskaliga fisket bör utvecklas, inte avvecklas. Det småskaliga fisket finns också som ett speciellt prioriterat område i Europaparlamentets och Rådets Förordning 2025/0235(COD) om villkoren för stöd till den gemensamma fiskeripolitiken i perioden 2028-2034 där medlemsstaterna uppmanas att ta hänsyn till fiskets behov, särskilt det småskaliga kustfiskets behov i enlighet med artikel 22.2 i förordningen om nationellt och regionalt partnerskap (EU nr. 1380/2013).

En av de springande punkterna är kravet att fisket skall bedrivas i näringsverksamhet för att en ansökan skall beviljas. Emellertid finns ingen officiellt fastslagen gräns för hur stor del av näringsverksamheten som måste komma från fisket. Enligt praxis bör fisket inbringa 20 000 SEK per år för att sökanden skall ha en chans att beviljas licens. I Danmark kan man erhålla licens som binäringsfiskare om värdet på den landade fisken är minst 5000 Dkr och för pensionärer är den siffran 2000 Dkr. I Finland kan man också erhålla en viss typ av licens trots att förtjänsten ligger på en relativt låg nivå. Grannländernas mer flexibla hållning till licensgivning ökar självklart möjligheten för att det småskaliga kustfisket skall kunna överleva samtidigt som försäljning av färsk fisk legaliseras och kan erbjudas till kunder på den lokala marknaden. Det är obegripligt att samma principer inte har ansetts gångbara hos svenska myndigheter trots vällovliga ambitioner från politiskt håll med återkommande uttalande prioriteringar av det småskaliga fisket.

I november 2022 uppmanade riksdagen regeringen att presentera ytterligare konkreta åtgärder för att minska regelkrånglet vid licensgivning för småskaligt fiske och fiskförädling bland annat för att underlätta för nyrekrytering och generationsskiften. Havs- och vattenmyndigheten (HaV) fick senare i uppdrag att utreda huruvida prövningen av fiskelicenser kunde moderniseras. Utredningen landade inte i någon konkret konklusion, men ansåg att frågan borde utredas vidare. Man pekade på att konkurrensen mellan olika licenshavare skulle kunna snedvridas om binäringslicens infördes på samma sätt som i Danmark och Finland. Med tanke på att antalet yrkesfiskare längs kusten minskar kraftigt, eller har försvunnit, samt att ett eventuellt införande av licenser för binäringsfiske skulle generera mycket små fångster är dessa farhågor överdrivna. Idag står frifisket i havet för en fångst på blygsamma 3000 ton, vilket endast motsvarar 2,3 % av det storskaliga industrifisket som landar 129 000 ton. Dessutom finns det hoppfulla indikationer på att vissa kustbestånd av sill och torsk är på väg att repa sig efter utflyttningen av trålgränsen.

Det nu presenterade lagförslaget rörande fiskelicenser är allmänt hålllet, vilket gör att inga omfattande omarbetningar av lagen troligen behövs för att öppna för att introducera någon typ av deltidslicens. En sådan skulle kunna ingå som en viktig komponent i en mångfasetterad näringsverksamhet på samma sätt som fisket av tradition alltid ha varit en viktig del av skärgårdens socioekonomiska struktur. Den ekonomiska tröskeln för nyetablering skulle också minska. Det småskaliga fisket har klarat utmaningarna under avspärningar och konflikt i vårt närområde vilket är viktigt ha med sig in i dagens debatt om beredskap. I ett krisläge med avspärningar kommer det småskaliga fisket att vara avgörande för tillgången på färsk fisk.

Utän modernisering av licensprövningen kommer det småskaliga kustfisket sannolikt inte att överleva. Därmed kommer inte det svenska miljömålet ”*Hav i balans och en levande kust och skärgård*” att kunna nås. Därför är det angeläget att regeringen ger berörda myndigheter instruktioner om att skyndsamt ta fram ett konstruktivt förslag på hur de framtida reglerna kring fiskelicenserna skulle kunna utformas för att bättre möta de utmaningar som det småskaliga fisket står inför. Den praxis som tillämpas i våra grannländer bör kunna tjäna som inspiration i detta angelägna arbete.

4. Registrering av fritidsfiskare och fångster från fritidsfiske

I Kap.6, 2§ och 3§ föreslås att alla som fyllt 18 år ska registrera sig och sina fångster vid fritidsfiske i havet, efter arter och bestånd som avses i artikel 55.3 (EG nr. 1224/2009). I nämnda förordning åläggs medlemsländerna att på grundval av en provtagningsplan övervaka fångster av bestånd som omfattas av återhämtningsplaner. Det står ingenting om att varje fritidsfiskare, eller deras fångster skall rapporteras. SRF befarar att de föreslagna registreringarna hotar att medföra onödigt byråkratiskt krångel utan att objektiva data erhålls och föreslår därför ett ökat fokus på objektiva provtagningsprogram under överinseende av SLU eller regionala myndigheter.

Hasselö 2025-12-12
Kjell Malmjöf
SRF:s Fiskegrupp

Jungfruskär 2025-12-12
Lotten Hjelm
Ordförande

SKÄRGÅRDARNAS RIKSFÖRBUND
Borgen 126, 472 95 Varekil
info@skargardarna.se www.skargardarna.se